

नेपाल सरकार
शिक्षक सेवा आयोग
खुला प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम
२०७३

तह : निम्न माध्यमिक

विषय : सबै विषयका लागि अनिवार्य

परीक्षा योजना

खण्ड	विषय क्षेत्र	प्रश्नको प्रकृति	पूर्णाङ्क	प्रश्न सङ्ख्या	प्रतिप्रश्न अङ्कभार	जम्मा अङ्कभार	समय
क	शिक्षासम्बन्धी आधारभूत ज्ञान	वस्तुगत(बहुवैकल्पिक प्रश्न)	२०	२०	१	२०	२० मिनेट
ख	निम्न माध्यमिक तहको पाठ्यक्रम, शिक्षण विधि एवम् प्रविधि	छोटो उत्तर आउने प्रश्न	४०	६	५	३०	२ घण्टा ४० मिनेट
		लामो उत्तर आउने प्रश्न		१	१०	१०	
ग	सम्बन्धित विषयको विषयवस्तु सम्बन्धी ज्ञान	छोटो उत्तर आउने प्रश्न	४०	६	५	३०	४० मिनेट
		लामो उत्तर आउने प्रश्न		१	१०	१०	

द्रष्टव्य :

- शिक्षासम्बन्धी आधारभूत ज्ञान (वस्तुगत प्रश्न)सबै विषयका शिक्षक पदका लागि एउटै हुने छ ।
- खण्ड ख र ग विषय अनुसार फरक फरक हुने छ ।
- खण्ड ख र ग का उत्तर पुस्तिका अलग अलग हुनेछन् ।
- प्रत्येक क्षेत्र समेटिने गरी प्रश्न सोधिने छ ।
- छोटो उत्तर आउने प्रश्नहरू ज्ञान, सिप र प्रयोग तहमा तथा लामो उत्तर आउने प्रश्नहरू संज्ञानात्मक तहका सबै क्षेत्रलाई समेट्ने किसिमका हुने छन् ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम अङ्ग्रेजी वा नेपाली वा दुवै भाषा हुनेछ । भाषा विषयहरूका हकमा सम्बन्धित भाषामा नै उत्तर दिनुपर्नेछ तर संस्कृत विषयहरूका हकमा विषयगत **खण्ड ख** को उत्तर नेपाली वा संस्कृत भाषामा दिन सकिने छ ।
- यो पाठ्यक्रम मिति २०७३/०२/०२ गतेदेखि लागु हुने छ ।

खण्ड - क : शिक्षासम्बन्धी आधारभूत ज्ञान

शिक्षासम्बन्धी आधारभूत जानकारी

- १५ अङ्क

१ शिक्षासम्बन्धी सामान्य जानकारी

- १.१ नेपालको शैक्षिक इतिहास (राणकालदेखि हालसम्म)
- १.२ नेपालको शिक्षाको तहगत संरचना
- १.३ नेपालको वर्तमान विद्यालय शिक्षाको प्रकार: साधारण, संस्कृत, प्राविधिक तथा व्यावसायिक, खुला तथा वैकल्पिक, धार्मिक र विशेष शिक्षा
- १.४ शिक्षाका राष्ट्रिय तथा तहगत उद्देश्य/सक्षमताहरू

- १.५ गुणस्तरीय शिक्षा
 - १.६ शैक्षिक तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण, सम्प्रेषण र प्रयोग
 - १.७ सार्क मुलुकहरूको शैक्षिक नीति र संरचना
 - १.८ शिक्षासम्बन्धी समसामयिक विषयवस्तुहरू
- २ शिक्षासम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रम**
- २.१ सबैका लागि शिक्षासम्बन्धी राष्ट्रिय कार्ययोजना (सन् २००१-२०१५)
 - २.२ सबैका लागि शिक्षा कार्यक्रम (सन् २००४-२००९) : उद्देश्य तथा उपलब्धि
 - २.३ विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम (२०६६-२०७२) : उद्देश्य तथा उपलब्धि
 - २.४ विद्यालय क्षेत्र विकास योजना
 - २.५ राष्ट्रिय प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम (NEGRP)
 - २.६ चालु आवधिक योजनामा शिक्षा
 - २.७ चालु आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रममा शिक्षा
- ३ शिक्षासम्बन्धी विभिन्न आयोग तथा समितिका प्रतिवेदनहरू**
- ३.१ राष्ट्रिय शिक्षा पद्धतिको योजना २०२८-२०३२
 - ३.२ राष्ट्रिय शिक्षा आयोगको प्रतिवेदन, २०४९
 - ३.३ उच्चस्तरीय राष्ट्रिय शिक्षा आयोगको प्रतिवेदन, २०५५
 - ३.४ शिक्षासम्बन्धी उच्चस्तरीय कार्य समितिको प्रतिवेदन, २०५८
- ४ शिक्षासम्बन्धी नीतिहरू**
- ४.१ शिक्षा नीतिको परिचय र शैक्षिक नीतिको आवश्यकता
 - ४.२ खुला तथा दूर शिक्षा नीति
 - ४.३ अनौपचारिक शिक्षा नीति
 - ४.४ शिक्षक तालिम नीति
- ५ शिक्षाका नवीनतम चिन्तन**
- ५.१ अधिकारमा आधारित शिक्षा
 - ५.१.१ सामाजिक न्याय र शिक्षा
 - ५.१.२ अधिकारमा आधारित शिक्षाको अवधारणा
 - ५.१.३ बाल अधिकारको अवधारणा
 - ५.२.४ बालमैत्री विद्यालय : अवधारणा, मापदण्ड र सूचकहरू
 - ५.२.५ बाल अधिकार महासन्धि, १९८९ (शिक्षा सम्बन्धी)
 - ५.१.६ बाल अधिकारका लागि भएका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रयासहरू
 - ५.२ विद्यालय शान्ति क्षेत्र
 - ५.३ लैङ्गिक समता र समानता
 - ५.४ समाहित शिक्षा र शिक्षामा समावेशीकरण
 - ५.५ निरन्तर र वैकल्पिक एवम् खुला तथा दूर शिक्षा
 - ५.६ शिक्षण सिकाइमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधि
 - ५.७ साधारण तथा प्राविधिक सिप (soft and hard skill)
 - ५.८ जीवन पर्यन्त सिकाइ र जीवनोपयोगी सिप (life long learning and life skill)

५.९ शिक्षकका सक्षमताहरू, शिक्षक शिक्षा र तालिम

५.१० अभिभावक शिक्षा

६ विद्यालय तहको पाठ्यक्रम र मूल्याङ्कन

६.१ पाठ्यक्रमको अवधारणा, निर्माण प्रक्रिया, पाठ्यक्रम निर्माणमा प्रभाव पार्ने तत्त्वहरू

६.२ विद्यालय तहको पाठ्यक्रम ढाँचा

६.३ नेपालमा विद्यालय तहको पाठ्यक्रम विकास क्रम र वर्तमान अभ्यास

६.४ दूर तथा खुला सिकाइ र अनौपचारिक शिक्षाको पाठ्यक्रम

६.५ निम्न माध्यमिक तहको पाठ्यपुस्तक तथा सन्दर्भ सामग्रीहरूको विकास तथा प्रयोग

६.६ शिक्षण सिकाइमा निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कन

६.७ निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणाली

६.८ अक्षराङ्कन पद्धति

६.९ राष्ट्रिय पाठ्यक्रमको प्रारूप (परिमार्जनसहित), २०६३

६.१० बहुभाषिक शिक्षा

६.११ स्थानीय पाठ्यक्रम

७ शैक्षिक योजना र कार्यान्वयन संयन्त्र

७.१ वार्षिक कार्य योजना, दैनिक, एकाइ तथा वार्षिक शैक्षणिक योजना निर्माण र कार्यान्वयन

७.२ विद्यालय विकास प्रस्ताव

७.३ विद्यालय सुधार योजना, गाउँ/नगर र जिल्ला स्तरीय शिक्षा योजना निर्माण र कार्यान्वयन

७.४ विद्यालय विकासमा स्थानीय सरकार/निकाय, गैरसरकारी र सामुदायमा आधारित संस्थाहरूको भूमिका

८ बाल मनोविज्ञान र सिकाइ

८.१ बाल मनोविज्ञानको अवधारणा

८.२ बाल विकासको परिचय, वृद्धि र विकास

८.३ प्रारम्भिक बाल विकासको अवधारणा र अभ्यास

८.४ यौवनावस्था (Puberty)को परिचय, विकासात्मक पक्षहरू र सिकाइसँग सम्बन्धित विशेषताहरू

८.५ सिकाइमा प्रभाव पार्ने तत्त्वहरू

८.६ उत्प्रेरणाका सिद्धान्तहरू र विद्यार्थीहरूमा उत्प्रेरणा जगाउने उपायहरू

९ विद्यालय सुशासन र शैक्षिक व्यवस्थापन

९.१ विद्यालय सुशासन (school governance)

९.१.१ विद्यालय सुशासनको अवधारणा

९.१.२ केन्द्रीकृत तथा विकेन्द्रित विद्यालय सुशासन

९.१.३ शैक्षिक नेतृत्वको अवधारणा र प्रयोग

९.१.४ विद्यालय सिकाइ सङ्गठन

९.१.५ सङ्घीयतामा शिक्षा

९.१.६ सामाजिक परीक्षण

९.२ शैक्षिक व्यवस्थापन

९.२.१ शैक्षिक व्यवस्थापनको परिचय र सिद्धान्त

९.२.२ सहभागितात्मक व्यवस्थापन

- ९.२.३ विद्यालय व्यवस्थापनमा उत्तरदायित्व, जवाफदेहिता र सहभागिता
 ९.२.४ स्वव्यवस्थापन, द्वन्द्व व्यवस्थापन, विपत् व्यवस्थापन र समय व्यवस्थापन
- ९.३ कक्षाकोठा व्यवस्थापन र शिक्षण
- ९.३.१ कक्षा कोठा व्यवस्थापनको अवधारणा र आधुनिक कक्षाकोठा व्यवस्थापन
 ९.३.२ उपचारात्मक शिक्षण पद्धति
 ९.३.३ विविधता व्यवस्थापन : भाषिक, सामाजिक, सिकाइ क्षमता, बौद्धिकता, शारीरिक तथा मानसिक अवस्था
 ९.३.४ शैक्षणिक सङ्गठन : कक्षा शिक्षण, बहुकक्षा शिक्षण, विषय शिक्षण र बहुकक्षा बहुस्तर (MGML) शिक्षण
 ९.३.५ शिक्षण सिकाइमा परियोजना कार्य, कार्यमूलक अनुसन्धान र घटना/मामला अध्ययन

संविधान तथा ऐन नियमहरू - ५ अङ्क

१०. नेपालको संविधान र ऐन नियमहरू

- १०.१ नेपालको संविधान : भाग ३ देखि ५ सम्म
 १०.२ शिक्षा ऐन (संशोधनसहित), २०२८ र शिक्षा नियमावली (संशोधनसहित), २०५९
 १०.३ शिक्षक सेवा आयोग नियमावली (संशोधनसहित), २०५७

प्रश्न योजना

एकाइ	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
प्रश्न सङ्ख्या	२	२	१	१	२	२	१	१	३	५

नोट : सम्बन्धित विषयको पाठ्यक्रमका विषयगत खण्ड ख र ग का विषयवस्तुहरू राखिएको छ ।